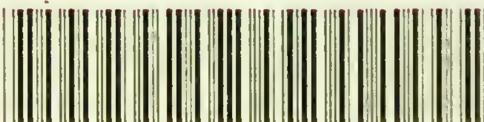

JE MAINTIENDRAI

DE ONVOLKOMENHEID

DER

VERLOSKUNDIGE WETENSCHAP.

DE ONVOLKOMENHEID

DER

VERLOSKUNDIGE WETENSCHAP.

REDEVOERING,

TER AANVAARDING VAN HET HOOGLEERAARSAMBT AAN DE HOOGESCHOOL TE GRONINGEN,

den 21sten November 1867 uitgesproken

DOOR

Dr. W. M. H. SÄNGER.

's GRAVENHAGE,
J. M. VAN 'T HAAFF.
1867.

EDELGROOTACHTBARE HEEREN CURATOREN VAN DEZE HOOGESCHOOL,

WELEDELGESTRENGE HEER SECRETARIS VAN HET COLLEGIE VAN CURATOREN,

HOOGGELEERDE HEER RECTOR MAGNIFICUS, HOOGGELEERDE HEEREN PROFESSOREN, ZEER GEACHTE AMBTGENOOTEN,

EDELACHTBARE HEEREN, AAN WIE HET BESTUUR VAN DEZE STAD, OF DE HANDHAVING DES REGTS IS TOEVERTROUWD,

WELEDELE ZEERGELEERDE HEEREN DOCTOREN DER VERSCHILLENDE FACULTEITEN,

WELEERWAARDE HEEREN LEERAREN VAN DE GODSDIENST,

WELEDELE HEEREN STUDENTEN AAN DEZE HOOGESCHOOL,

EN VOORTS GIJ ALLEN, DIE DEZE PLEGTIGHEID MET UWE TEGENWOORDIGHEID VEREERT, ZEER GEWENSCHTE TOEHOORDERS.

Als de spotlust van den leek, — en hoe dikwijls is dit niet het geval, — ons de vraag voorhoudt: hoe ver wij het tegenwoordig toch wel gebragt hebben in de kunst van zieken te genezen, staan wij dan niet eenigermate met het antwoord verlegen?

Wij mogen die verlegenheid misschien behendig en onder een vloed van woorden trachten te verbergen, maar als ons welsprekend betoog, dat wij reeds o, zoo verre! in die kunst zijn gevorderd, met een medelijdend schouderophalen wordt beantwoord en de meening geuit, dat de geneeskunde toch meerendeels slechts..... giskunde, — zoo niet erger, — kan worden genoemd, moet ons dan de openhartige bekentenis niet over de lippen, dat er zoo al niet veel, dan toch wel eenige waarheid in die bewering is gelegen?

Maar als dezelfde lastige vrager het ons afvraagt: hoe ver wij het tegenwoordig toch wel gebragt hebben in de kunst, door den grooten VAN DEVENTER, misschien eenigszins dubbelzinnig, genoemd: „de konst van Vrouwen te verlossen”, hoe fier rigten wij dan niet het hoofd op en met wat volle overtuiging geven wij dan niet ten antwoord: „dat er geen Wetenschap is, die meerder vastigheyt der waarheyd heeft als deze Konst”, ja hoe kunnen wij in onzen ijver bijna geen woorden genoeg vinden om de groote voortreffelijkheid van de verloskunde te schetsen en haar als eene nagenoeg volmaakte wetenschap te prijzen.

Maar als wij daarna tot ons zelven inkeeren en het ons afvragen of inderdaad de verloskunde eene zoo hooge plaats

onder hare zusterwetenschappen inneemt en of ze inderdaad reeds bijna het toppunt der volkomenheid heeft bereikt, hoe zal dan het antwoord luiden?

Als ik op die vraag het antwoord moet geven, dan kan dat antwoord niet anders dan ontkennend zijn.

De verloskunde, ik waardeer ze hoog, én als wetenschap én als kunst, maar ik kan niet zoo met haar *dweepen* en ze als eene bijna volmaakte wetenschap schier *vergoden*. Ik heb mij te zeer overtuigd, hoe het schitterend licht dat haar omstraalt en dat ons bijna verblindt, als wij haar van verre beschouwen, verbleekt zoodra wij haar van nabij gadeslaan, en hoe spoedig ze dan afdaalt van het voetstuk, waarop de geestdrift harer bewonderaars haar meestal plaatst.

Moet ik redenen voor die overtuiging aanvoeren, dan wensch ik dat te doen, door uwe welwillende aandacht gedurende enkele oogenblikken, zoo ik hoop, *bezig te houden* met eene korte beschouwing van

DE ONVOLKOMENHEID DER VERLOSKUNDIGE WETENSCHAP.

Bij die beschouwing willen wij ons, in de eerste en voornaamste plaats, bepalen bij dat gedeelte der verloskundige wetenschap, dat, als van zuiver praktischen aard, in de

enge of liever eigenlijke beteekenis van het woord, de verloskunde kan worden genoemd, om daarna een vlugtigen blik op het meer wetenschappelijk gedeelte te slaan.

Als eene verlossing geheel regelmatig en dus volkomen natuurlijk verloopt, dan heeft de wetgever gemeend, die gerustelijk aan de leiding van eene vroedvrouw te kunnen toevertrouwen. Wij zouden dus daaruit reeds met eenigen grond kunnen besluiten, dat de bijstand, die bij zulk eene verlossing moet verleend worden, zeer eenvoudig is. Ik wil dit dan ook geenszins ontkennen, maar alleen opmerken hoe, niettegenstaande die eenvoudigheid, de verloskundigen en daaronder de coryphaeën in de wetenschap, het nog maar altijd niet eens kunnen worden, welke hulp en nog veel minder, op welke wijze die hulp moet worden verleend.

Ik wijs slechts op het verschil van gevoelen, dat er bestaat omtrent de ligging, die men de vrouw zal doen aannemen. Sommigen, vooral in Duitschland, prijzen de rugligging aan; anderen, vooral in Engeland en ook bij ons, roemen het voordeel van eene zijdeligging, waarbij dan weder gestreden wordt over de vraag of men, ter bespoe-

diging van de verlossing, de vrouw op die zijde zal doen liggen, waarheen de rug van het kind is gekeerd, dan wel, juist op de tegenovergestelde.

Ik herinner aan de verschillende raadgevingen, die wij ontvangen, wanneer wij vragen op welke wijze voor het behoud van het perinaeum moet worden gezorgd. Een aantal verloskundigen wil het perinaeum eenvoudig met de hand ondersteunen, maar er verheffen zich even zoovele gewigtige stemmen krachtig daartegen. De eersten zijn het onderling volstrekt niet eens over de wijze, hoe men die ondersteuning met de hand moet uitoefenen, en de laatsten verschillen hemelsbreed in de middelen, die zij tot behoud van het perinaeum aanprijzen. De een wil het hoofd als het ware met de hand leiden en zoo door de engte voeren; een tweede neemt zijne toevlugt tot het mes om den smallen weg in de eene of andere rigting te verbreeden; een derde zoekt alleen heil in het aanleggen van de tang, terwijl een vierde beweert, zich nog altijd het best te hebben bevonden met eenvoudig . . . . af te wachten!

Is er, niettegenstaande of misschien juist door het opvolgen van de eene of andere raadgeving, eene ruptura perinaei ontstaan, dan terstond hechten, raden sommigen, — niet dan eerst eenige dagen later, waarschuwen anderen,

terwijl er ook gevonden worden, die den tijd daartoe eerst na afloop van het kraambed gekomen achten.

Wat het verwijderen van de secundinae betreft, de tijd wanneer is nog onbepaald; sommigen toch verwijderen die dadelijk na de geboorte van het kind, anderen eerst nadat de vrouw eenigen tijd rust heeft genoten. De wijze waarop dit wegnemen behoort te geschieden, is nog onzeker. Sommigen volgen daarbij de methode van Credé; anderen keuren die af, en prijzen de methode van Spiegelberg aan, terwijl er velen gevonden worden, die al die nieuwe methoden dwaasheden noemen, die zoo dikwijls mislukken, dat men, volgens hen, beter doet de oude wijze van handelen te blijven volgen.

Nu ja, zult gij welligt zeggen, wij erkennen het gaarne, er bestaat omtrent die enkele door u genoemde punten, verschil van gevoelen, maar ze zijn dan toch van zeer ondergeschikt belang en van eene beslissing, in welken zin dan ook, hangt het leven der vrouw dan toch niet af.

Ik moet u evenwel doen opmerken, dat, al hangt ook het leven der vrouw b. v. van eene ruptura perinaei niet onmiddellijk af — dat het de middellijke oorzaak van haren dood kan worden heeft Semmelweis reeds trachten aan te toonen — dan wordt daardoor toch hare gezondheid en haar levensgeluk dikwijls zeer ernstig bedreigd,

ja somtijds voor altijd verwoest! Afgezien evenwel van die, — overigens volstrekt niet onverschillige — omstandigheid, wil ik alleen maar vragen: welk denkbeeld wij ons toch wel moeten vormen van de volkomenheid eener kunst, die, na eene *dagelijksche ervaring gedurende tal van eeuwen*, nog niet eenmaal in staat is een *stellig* antwoord te geven op de vraag, hoe eene *natuurlijke* verlossing moet worden bestuurd?

Is het misschien beter gesteld met de *leer der verloskundige kunstbewerkingen*?

Ik wil slechts enkele voorbeelden kiezen.

De allereenvoudigste kunsthulp, *het breken der vliezen*, ze herinnert ons al dadelijk aan den vroegeren strijd over de bedarende of opwekkende werking van het opium. De een kent geen beter middel om te zwakke weeën te versterken, dan het breken der vliezen; de andere roemt het als een onfeilbaar middel om te hevige weeën te doen bedaren. — Deze acht het tegenaangewezen zoolang de baarmoedermond niet volkomen ontsloten is; gene laat zich, zoo er overigens geene tegenaanwijzing bestaat, volstrekt niet weerhouden, de vliezen, ook bij geringe ontsluiting van het ostium uteri, te breken.

De kunstmatige verwijding van den baarmoedermond met de hand wordt door sommigen in een aantal gevallen als hoogst nuttig en noodzakelijk aangeprezen; anderen zouden ze liefst uit de rei der verloskundige kunstbewerkingen zien verdwijnen, zoo er, volgens hen, niet zeer enkele gevallen waren, waarin ze misschien niet kan worden gemist; zij roemen daarentegen, de bloedige dilatatie van den baarmoedermond als eene der zegenrijkste kunstbewerkingen, die de verloskunde in den jongsten tijd heeft aan te wijzen, terwijl anderen ons in plaats van al dien grooten zegen, al de groote gevaren aantoonen, die daaraan noodzakelijk verbonden moeten zijn.

De vraag, of het geoorloofd kan zijn abortus op te wekken, jaagt de verloskundigen letterlijk tegen elkander in het harnas. Sommigen verwerpen dit als eene zedelooze, ja misdadige handelwijze; anderen achten het integendeel gewetenloos om dit niet te ondernemen, maar deze laatsten kunnen het daarom nog volstrekt niet eens worden, in welke gevallen die kunstbewerking aangewezen is.

Voor het opwekken van vroegtijdige baring worden, ik meen, meer dan twintig verschillende methoden aanbevolen, hetgeen ons onwillekeurig herinnert aan

het spreekwoord, wederom in deze dagen bevestigd, dat alle wegen naar Rome voeren.

De verschillende methoden voor het verrigten der keering hebben alle hare voorstanders. De een is angstvallig in de keuze der hand die hij zal inbrengen; de andere beweert, dat zulks volkomen onverschillig is. Dezen geven den raad, volgens de zoogenaamde Fransche methode, de hand langs de zijvlakten van het kind voort te bewegen; genen houden staande, dat men, volgens de zoogenaamde Oud-Duitsche methode, de hand langs de buikvlakte moet voeren, en allen staven hun gevoelen met de krachtigste argumenten en beweren, dat zij ons den veiligsten en vooral den kortsten weg naar de voeten van het kind wijzen.

Terwijl men bij dat alles het nog niet eens is omtrent de ligging, die men de vrouw zal doen aannemen, en er nog verschil van meening bestaat of men, zoo men het in zijne keuze heeft, één of beide voeten zal afhalen, toont de Leidsche Hoogleeraar Simon Thomas ons al de voordeelen aan, die de keering op de knie boven die op de voeten oplevert, en beweert Braxton Hicks, dat men, bij het volgen van zijne bimanuaal methode, de keering grootendeels door uitwendige handgrepen kan verrigten, en hoogstens een of twee vingers in de baarmoeder behoeft te brengen.

De vraag, of na het verrigten der keering, de uithaling altijd onmiddellijk moet volgen, wacht nog altijd eene duidelijke en vooral eene voldoende beantwoording.

Bij de uithaling van een nakomend hoofd worden de zoogenaamde Praagsche handgreep, die van Smellie en de gewijzigde handgreep van Smellie, om strijd als de beste geroemd en met klem van redenen aanbevolen. Is de keuze hier reeds moeijelijk, ze wordt schier onmogelijk, wanneer wij in de noodzakelijkheid komen om bij eene bekkenligging, het geheele kind door kunsthulp te doen geboren worden. Al de verschillende methoden toch, die sedert Celsus zijn aanbevolen en in praktijk gebragt, worden nog heden ten dage, op ééne uitzondering na, als praktisch bruikbaar aangeprezen, en de vraag: welke is de beste, door elk op zijne wijze beantwoord.

Is men het reeds eens omtrent het gebruik van een werktuig, dat zoo te regt door een ieder als een der weldadigste vindingen van het menschelijk vernuft wordt geprezen? Ik bedoel de verloskundige tang.

Gebruik die toch nooit dan in den uitersten nood en dus eerst dan, als er gevaar voor moeder of kind dreigt! — Leg ze aan, ook bij een gewoon verloop der baring, zoodra er slechts eenige vertraging ontstaat, want de duur

der baring staat in een naauw verband met het verloop van het kraambed.

Gebruik de tang toch uitsluitend als een werktuig om er mede te trekken, waarschuwt de een; als werktuig om, zoo noodig, het hoofd van het kind te verplaatsen, bewijst ze uitmuntende diensten, roemt de andere, en verklaart daarbij niet te kunnen begrijpen, hoe men toch zoo onbillijk kan zijn, om dit niet te erkennen, terwijl wederom anderen beweren, dat men met de tang ook drukking mag ja moet uitoefenen, om daardoor, zoo noodig, het hoofd van het kind te verkleinen.

Vraagt welke tang als de beste kan worden aanbevolen, — de Engelschen noemen u die van Smellie, de Franschen die van Levret, die ook in Italië en Spanje het burgerregt schijnt te hebben verkregen, terwijl in Duitschland de tangen van Boër, Osiander, Starck, v. Siebold Busch en Naegele in gebruik zijn.

De tang van den laatstgenoemde werd reeds vrij algemeen, ook in ons vaderland, als een non plus ultra beschouwd, toen onlangs Kristeller ons ook die illusie ontnam en aantoonde hoe men nooit de kracht kan bepalen, die men daarmede aanwendt: — waarom hij zijne veerende tang als het eene noodige aanprijst, die nu wederom door anderen, als te gecompliceerd wordt verworpen.

De behandeling van stoornissen in het zoogenaamde vijfde tijdperk der baring, — die fata morgana, volgens CREDÉ, — en meer bepaald de vraag omtrent het kunstmatig wegnemen der placenta, verdeelt nog steeds de uitstekendste verloskundigen in drie, ik zou bijna zeggen: geretrancheerde kampen. De eenen achten het eene hoogst bedenkelijke kunstbewerking, waartoe zij niet dan in den meest dringenden nood kunnen besluiten; de anderen tellen het gevaar, — zoo zij al toegeven dat het bestaat — hoogst gering, en tusschen die twee uiterste rigtingen staan de mannen van het juste milieu; maar wie zal beslissen of ook hier het: „medio tutissimus ibis” mag gelden?

Maar het verloskundig handelen in gevallen van bekkenvernaauwing daarover is men het dan toch tegenwoordig vrij eens geworden? Ach, M. H., minder dan ooit!

Zal men, bij zekeren graad van bekkenvernaauwing de tang aanleggen of de keering doen? Men twist er nog over!

De vraag: keering of decapitatie, wordt nog altijd in verschillenden zin beantwoord, en de vraag of men de tang, of de perforatorische cephalotribe moet gebruiken, of tot het doen der keizersnede besluiten,

is in sommige gevallen nog steeds met zóó weinig zekerheid te beantwoorden, dat het den bekwaamsten verloskundigen, — ook van den tegenwoordigen tijd — wel eens gebeurd is, dat zij zich in de beantwoording hebben vergist! Te verontschuldigen is dit zeker, wanneer wij bedenken, dat, hoewel wij in staat zijn, met cirkel en kompas den afstand van millioenen mijlen van ons verwijderde hemelligchamen te bepalen, wij nog altijd maar niet met zekerheid de grootte van het hoofd van het kind vóór de geboorte kunnen meten, al heeft MARTIN ons ook daartoe zijn werktuig met een langen Griekschen naam aangeprezen.

Zoo zien wij dan ook hier weder een nog hevigen strijd van meeningen, en dat is een strijd, van wiens beslissing niet alleen het wel of het wee, maar ook het leven of de dood van zoo menige moeder en kind kan afhangen! Ja, wie zal ons zeggen, hoe hoog het gras groeit op de graven van hen, die de ongelukkige slagtoffers van dien onbeslisten strijd zijn geworden!

Wenden wij nu den blik van het praktisch terrein af en vestigen wij dien op het meer wetenschappelijk gebied der verloskunde.

Het herkennen van zwangerschap, is het niet dikwijls, niettegenstaande die lange lijst van dusgenoemde zwangerschapsteekenen, trots percussie en palpatie en auscultatie, zoo hoogst moeijelijk ja somtijds onmogelijk? Gelden ook nu de woorden van een VAN SWIETEN nog niet evenzeer als in zijnen tijd: „Nunquam forte magis periclitatur fama medici, quam ubi agitur de graviditate determinanda"?

Tweelingzwangerschap, is ze vóór de geboorte van het eerste kind wel anders dan toevallig te ontdekken?

Zijn de meeste, welligt de voornaamste oorzaken van het ontijdig of vroegtijdig afbreken der zwangerschap ons niet even onbekend als die van placenta praevia? en, om het nog even in het voorbijgaan op te merken, welke verschillende en tegenstrijdige raadgevingen ontvangen wij weder, wanneer wij naar de behandeling van die afwijkingen onderzoek doen!

Is ons de oorzaak van het begin der tijdige baring, de oorzaak van het ontstaan der eerste wee opgehelderd?

Beginnen de zamentrekkingen der baarmoeder aan den bodem of aan haar onderste segment, of trekt het geheele orgaan zich gelijktijdig te zamen?

Bevorderen de zamentrekkingen van de vagina de uitdrijving van de vrucht, of belemmeren zij die?

Blijft het halskanaal der baarmoeder al dan niet tot aan het einde van de zwangerschap bestaan?

Hoe duister is ons nog niet in vele opzigten onze eigene ontwikkelingsgeschiedenis! Het is waar, de kunstmatige bevruchting van den mensch is reeds met glansrijk gevolg in praktijk gebragt, maar de vraag, hoe het eitje uit het Graafsche blaasje in de tuba komt, is nog onbeantwoord.

Het staat vast, dat het eitje reeds op het ovarium kan worden bevrucht, maar op welke wijze de spermatozoën den langen weg derwaarts afleggen, of ze zich zelfstandig daarheen bewegen of bewogen worden, is nog geheel onbekend.

Wordt de overbevruchting niet door den een voor eene physiologische onmogelijkheid verklaard, terwijl de andere zich door die tegenwerping nog volstrekt niet uit het veld laat slaan?

Is ons eene verklaring gegeven van de spirale windingen der vaten van de navelstreng door al de daarover gestelde hypothesen?

Is het mechanisme der baring, waarover wij meenden dat NAEGELE het laatste woord had gezegd, niet nog onlangs weder op nieuw ter sprake gebragt, en heerscht

daarbij ten opzigte der nomenclatuur niet eene bijna Babelsche spraakverwarring?

Worden de oorzaken waarom voldragen kinderen het menigvuldigst in schedelligging ter wereld komen, niet door CARUS, DUBOIS, SIMPSON, v. SCANZONI en anderen, op zóó verschillende wijze verklaard, dat wij, na het doorlezen van de wijdloopige verhandelingen, die zij er over hebben geschreven, tot de slotsom komen: Wij zien het, maar doorgronden 't niet?

En wat zal ik zeggen van de afwijkingen in het kraambed?

De transfusio sanguinis bij door bloedverlies uitgeputte kraamvrouwen, ze is, volgens de ondervinding van SIMON THOMAS, eene kunstbewerking die éen ieder kan verrigten en die daarenboven in iedere woning kan verrigt worden, terwijl men er, volgens de voorspelling van v. SCANZONI, wel altijd eene schitterende vertooning mede zal maken op eene kliniek, maar haar nooit eene algemeene verbreiding zal kunnen geven.

De oorzaken van plotselingen dood bij kraamvrouwen, schrijft men er niet nog altijd prijsvragen over uit?

De oorzaken van eclampsie, bij zwangeren, barenden of kraamvrouwen, zijn ze ons duidelijk geworden,

al hebben ook de grootste geleerden van onzen tijd, waaronder ik hier slechts den naam van den hoogleeraar ROSENSTEIN wil noemen, getracht er eene verklaring voor te vinden, en geldt ook omtrent hare behandeling niet de verzuchting van den dichter uit de grijze oudheid:

Quale metallum non exploratum est mortalibus?
Quis non succus? Qualis non arborum lacryma?

Ontvolkt de engel des verderfs, onder de verschrikkelijke gedaante der kraamvrouwenkoorts, niet nog altijd onze kraamgestichten en sluipt zij niet nog altijd de afzonderlijke woningen der kraamvrouwen binnen, al komt ook SEMMELWEIS de groote verdienste toe, ten minste één van de vele, maar helaas nog altijd onbekende oorzaken van haar ontstaan en verspreiding te hebben aan het licht gebragt? Staan wij niet nog altijd magteloos tegenover de vreesselijke verwoestingen, die zij aanrigt, en die de uitspraak schijnen te regtvaardigen: erger dan de cholera?

Is niet.... maar genoeg! want als ik op deze wijze voortgaande, uwe aandacht op alle belangrijke punten wilde vestigen, waaromtrent nog de meest uiteenloopende meeningen bestaan, dan zou ik in gemoede vreezen, dat gij straks op mij, het woord van den leekedichter zoudt toepassen:

„Hij heeft ons geërgerd en uren verveeld."

Ik heb slechts in enkele vlugtige trekken een oppervlakkig, hier en daar misschien wel wat al te oppervlakkig, overzigt gegeven van den strijd, die in onze dagen nog altijd door de voornaamste verloskundigen van de oude en nieuwe wereld, zoowel op wetenschappelijk als op praktisch terrein wordt gestreden.

Al kan die strijd in vele opzigten — evenwel volstrekt niet in alle — een „brillant tournoi" worden genoemd, dat kruisvuur van verschillende meeningen moet ons toch ook tot de overtuiging brengen, hoezeer de verloskunde eene wetenschap is, die nog dagelijks struikelt in velen, en hoe zij, in plaats van te roemen in het weinige dat ze het hare kan noemen, het veeleer moet bekennen: Niet dat ik de volmaking alreede verkregen heb, maar ik streef er naar of ik ze mogt deelachtig worden!

Moet die overtuiging van de onvolkomenheid der verloskunde ons nu ontmoedigen en van hare beoefening afschrikken?

Dat zij verre!

Onderstelt eens, de verloskunde ware, zooals het sommigen, niet alleen onder de groote menigte, maar zelfs onder de geneeskundigen wel eens toeschijnt, eene wetenschap, voor wier regtbank de debatten waren gesloten;

op wier gebied alle strijd was uitgestreden, alle geschillen beslecht, alle vragen beantwoord, alle twijfel opgeheven; eene wetenschap, die aan hare beoefenaars geene andere eischen stelde dan een weinig geheugen om zich hare leer, en een weinig oefening om zich hare kunst eigen te maken, zouden wij ons dan naar haren tempel spoeden en in bewondering voor haar nederknielen?

Wat mij betreft, ik zou mij haasten haar te ontvlieden en met een LE BON uitroepen: „Haec ars viros dedecet!"

Maar nu de verloskunde ons nog zulk een ruim, ja onmetelijk veld ter bearbeiding aanbiedt, nu ze nog zoo waggelend hare schreden zet op het pad, dat zij moet volgen, nu zij nog zoo dikwijls besluiteloos voor een kruisweg staat, ja zelfs nu en dan een dwaalspoor dreigt in te slaan, nu is ze, mijns inziens, juist in staat, wetenschappelijk gevormde mannen met lust en ijver voor hare vlijtige beoefening te bezielen.

Immers, er is ja strijd, maar dus ook wrijving van verschillende meeningen, en door die wrijving moet eenmaal licht ontstaan, en aan „meer licht" bestaat nog zoo groote behoefte voor eene wetenschap, die het ons met DE CANDOLLE schijnt toe te roepen: „Il ne faut ni s'endormir comme si tout était fait, ni se jalouser comme si rien n'était à faire!"

Edel Groot Achtbare Heeren, Curatoren van deze Hoogeschool! Gij hebt het vernomen, de wetenschap, die ik door U geroepen ben te onderwijzen, ze is nog *verre van volmaakt* en ik behoef het U wel niet te betoogen: hij aan wien gij gemeend hebt dat onderwijs te kunnen toevertrouwen is het *evenzeer*. Hij gevoelt dan ook al het gewigt der groote verantwoordelijkheid, die hij bij de aanvaarding van zijne betrekking, zoowel tegenover U, als tegenover zijne leerlingen en tegenover de wetenschap zelve op zich neemt. Ja, hij wil het U niet verbergen, die verantwoordelijkheid, ze drukt hem *loodzwaar* op de schouders.

Is het te verwonderen, dat hij daarbij naar de hulpmiddelen omziet, die hem ten dienste zullen staan om zijne taak, ik zeg niet *gemakkelijk*, maar *mogelijk* te maken, en zult gij het hem euvel duiden, als hij het nu reeds durft te wagen er uwe aandacht op te vestigen, dat hij onder die hulpmiddelen er *één* mist, dat hij een *krachtig* en vooral een *onontbeerlijk* hulpmiddel acht om met vrucht werkzaam te kunnen zijn? De verloskunde toch is innig verwant met de *gynaecopathologie*, met de leer der vrouwenziekten; eene grondige studie der eene, zonder beoefening der andere is onmogelijk! Beide moeten elkander wederkeerig aanvullen, en de verloskundige, die met de gynaecopathologie niet *volkomen*

vertrouwd is, beantwoordt volstrekt niet meer aan de eischen van onzen tijd. De gelegenheid nu, om zich praktisch in de kennis der vrouwenziekten te bekwamen is voor de studerenden aan deze Hoogeschool niet opengesteld, er ontbreekt: eene uitsluitend voor gynaecopathologische gevallen bestemde kliniek. Door ook in die rigting uitbreiding te geven aan het verloskundig onderwijs zult gij mij — gelijk ik reeds zeide — een krachtigen, een onontbeerlijken steun geven bij de vervulling mijner zoo moeijelijke taak.

Ik ben overtuigd, dat het voldoende is slechts uwe aandacht op de bestaande leemte te hebben gevestigd om zeker te kunnen zijn, dat daarin door U zal worden voorzien. Immers geen dergelijk collegie als het uwe wordt, voor zoover mij bekend is, algemeen zoo hoog geroemd wegens de bereidvaardigheid en vrijgevigheid, waarmede het voorziet in alles wat het onderwijs slechts eenigermate bevorderlijk kan zijn en ieder getuigt het als om strijd, — de bewijzen zijn trouwens daar om het te staven — welke buitengewone zorgen daaraan door U worden besteed.

Ik gevoel het dan ook, ik doe U grootelijks onregt, wanneer ik er hier verder op aandring, maar het overgroote gewigt der zaak noopt mij toch er U nog even op te wijzen, hoe, ook in verband met de tijds-

omstandigheden, eene dergelijke inrigting van groot belang is voor deze Hoogeschool in het algemeen en voor de geneeskundige faculteit in het bijzonder.

Voor beiden toch dreigt in deze dagen, het is niet te ontkennen, een groot gevaar.

Ik heb hier niet het oog op het wetsontwerp, dat de lange circulaire reis reeds heeft aanvaard van 's Konings kabinet naar den Raad van State, de beide Kamers der Staten-Generaal en terug, maar ik heb hier het oog op die zwarte wolken, die zich dreigend zamenpakken aan gindsche zijde der Zuiderzee.

Uit „der steden stad aan 't IJ" — het nog altijd magtig Amsterdam zal, en waarschijnlijk spoedig genoeg, een storm opsteken, die over onze vaderlandsche Hoogescholen en meer bepaald over de daaraan verbonden geneeskundige faculteiten, zal heengaan, en het is vooraf niet te berekenen, of ze al dan niet dien storm zullen kunnen doorstaan.

Alles zal dáárvan afhangen, of de gelegenheden, die zij voor onze studerende jongelingschap openstellen om praktische ervaring op te doen, zij het dan ook niet in uitgebreidheid, ten minste in aantal en gehalte niet zullen achterstaan bij die, welke de hoofdstad zal aanbieden, en ik maak in dit opzigt de voorspelling van

den Hoogleeraar DONDERS — eene voorspelling die reeds grootendeels is vervuld — met eene kleine wijziging tot de mijne: „Zooveel besef van haar eigenbelang en zooveel onbekrompenheid tevens mag men van de hoofdstad toch wel verwachten, dat zij, door deskundigen voorgelicht, niet dralen zal eene inrigting voor gynaecopathologisch onderwijs in het leven te roepen."

Is die gelegenheid dáár eenmaal opengesteld vóór dat ze hier wordt gevonden, dan moet dit den stroom der studerenden noodzakelijk van deze Hoogeschool afleiden, en heeft die stroom eenmaal die rigting genomen, dan zal het te laat zijn om ze door welke middelen dan ook te keeren. Daarom vooral: Nu of nooit! Want wanneer wij zullen zeggen: Het is vrede en zonder gevaar, dan zal een haastig verderf ons overkomen, gelijk de barensnood eene bevruchte vrouw en wij zullen het geenszins ontvlieden!

Hooggeleerde Heeren Hoogleeraren aan deze Hoogeschool! Ik heb thans reeds het voorregt U mijne ambtgenooten te noemen, moge ik eenmaal ook het voorregt genieten U onder mijne vrienden te tellen!

De welwillendheid, waarmede sommigen uwer mij reeds hebben ontvangen, de blijken van hartelijke belangstelling, die ik reeds van een uwer meer in het bijzonder mogt ondervinden, doen mij daartoe gegronde hoop koesteren.

Aan uwe voorlichting, vooral aan uwe wenken en raadgevingen, Hoogleeraren der geneeskundige faculteit, bestaat voor mij zoo groote behoefte bij mijne eerste schreden op een weg, dien ik waarschijnlijk niet altijd geëffend zal vinden en waarop ik misschien dikwijls genoeg zal struikelen, zoo niet vallen.

Onthoudt mij, bid ik U, bij ons gemeenschappelijk streven naar hetzelfde groote doel, uwe hulp en uwe ondersteuning niet!

Als ik de oogen vestig op de rei mijner toehoorders, dan zie ik daarin twee vrienden, die niet hebben geschroomd eene verre, en in deze dagen hoogst onaangename, reis te ondernemen om mij hier, door hunne tegenwoordigheid een openlijk bewijs hunner hartelijke belangstelling te geven.

Ik noem U in de eerste plaats hooggeschatte vriend! geliefde leermeester SIMON THOMAS! Wel moet het voor U eene groote zelfvoldoening zijn, zoowel aan deze

Hoogeschool als aan die te Utrecht uwe leerlingen dezelfde plaats te zien bekleeden, die door U aan de eerste onzer Hoogescholen zoo roemvol wordt ingenomen, en als gij daarbij bedenkt, hoe nog vele uwer leerlingen eene dergelijke plaats volkomen waardig zouden zijn, dan kunt gij met reden trotsch zijn op de vruchten van uwen ijverigen, uwen onvermoeiden, zij het ook moeitevollen arbeid.

Al schittert op uwe borst nog geen Koninklijk huldeblijk, — als openlijk bewijs van uwe vele en groote diensten aan de wetenschap, aan de studerende jongelingschap en daardoor aan het vaderland bewezen kunt gij dat ontberen, al zou het uwen vrienden ook eene aangename voldoening zijn op die wijze uwe verdiensten ook in hoogere, zij het ook minder wetenschappelijke kringen erkend, en ik zeg niet beloond maar gewaardeerd te zien.

Maar ik weet het, gij zijt hier niet gekomen om uit mijnen mond uwen lof te hooren verkondigen, mijne zwakke taal zou daartoe ook veel te arm zijn.

Zal ik dan vermelden wat ik U persoonlijk verschuldigd ben?

Ook dát zou mijne krachten te boven gaan! Ontvang daarvoor hier in het openbaar, nogmaals mijnen welgemeenden, innigen, hartelijken dank! Houd U verzekerd, dat mijn hart steeds warm zal blijven kloppen voor

den *vaderlijken vriend*, en dat ik zooveel mogelijk zal trachten het voorbeeld te volgen van een leeraar, wiens leerlingen het alle eenparig getuigen, dat hij maar ééne fout heeft, eene fout die hun slechts ten goede komt: *te veel ijver!*

Vergun mij ook een kort woord tot U te rigten *geachte vriend* Egeling! Eerst weinige jaren geleden had ik het voorregt U te leeren kennen en slechts twee jaren is het mij, als secretaris bij den geneeskundigen Raad voor Zuid-Holland vergund geweest, mij meer in uwen bijzonderen omgang te mogen verheugen.

Ik was daardoor echter ruimschoots in de gelegenheid uwe veelomvattende kennis, uw juist oordeel, uw scherpen blik en vooral uwe opregte vriendschap op hoogen prijs te leeren stellen, terwijl de herinnering aan de genoegelijke uren in uwen gezelligen kring gesleten, er niet weinig toe bijdraagt om mij die twee jaren steeds onvergetelijk te doen blijven! Blijf steeds voor mij, wat ik steeds voor U hoop te blijven, ook al zal voortaan ons levenspad uiteenloopen: *een waar vriend!*

Wel Edele Heeren Studenten aan deze Hoogeschool en daaronder vooral gij, die ik het voorregt zal hebben weldra mijne leerlingen te noemen! Ik heb getracht U Lucina te doen zien, zooals Hyperides weleer Phryne voor het geregtshof der Heliasten te aanschouwen gaf. Of ze U in die gestalte dezelfde bewondering heeft kunnen afdwingen als die Grieksche schoone toen te beurt is gevallen, durf ik niet beslissen, maar uw titel is mij reeds een waarborg, dat gij niet zult schromen deel te nemen aan den wetenschappelijken strijd, die wij gezien hebben dat nog altijd op het gebied der verloskundige wetenschap wordt gestreden.

Geroepen U daarbij voor te gaan en zooveel mogelijk voor te lichten, behoef ik nu reeds uw vertrouwen; uwe achting en vriendschap zal ik eerst dan van U kunnen vragen, als ik bewezen zal hebben die niet onwaardig te zijn.

Gij hebt vernomen hoe ik het mij niet ontveins, dat de eerste schreden op den weg die voor mij ligt, hoogst moeijelijk zullen zijn, te moeijelijker omdat ik bij sommigen uwer de plaats zal moeten vervullen van mijnen hooggeachten voorganger, van een Halbertsma, die, ik heb het van verschillende zijden vernomen, reeds na een kort verblijf, zoo hoog in uwe achting en vriendschap stond aangeschreven, en die het elders in het openbaar heeft be-

tuigd, hoe zwaar het hem viel uit uw midden te scheiden.

Moge het ook mij gegeven zijn zoo spoedig uwe sympathie te verwerven, en het ons te zamen geschonken worden, door onze gemeenschappelijke pogingen mede te werken tot verhooging van den roem eener Hoogeschool, waarvan ik wensch, dat gij steeds het sieraad moogt blijven!

Ik heb gezegd.

